

International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA)

Az Intézet (hivatalos nevén: International Institute for Applied Systems Analysis, rövidítve: IIASA) az 1969. évben kezdődő, az Egyesült Államok és a Szovjetunió között fennálló geopolitikai feszültségek csökkenésének egyik eredményeként, az 1972. október 4-én aláírt szerződés alapján, ausztriai székhellyel jött létre és 50 éve a Bécshez közeli Laxenburgban működik. Az alapító országok az Egyesült Államok és a Szovjetunió mellett Bulgária, Csehszlovákia, az Egyesült királyság, Franciaország, Japán, Kanada, Lengyelország, Olaszország, valamint az akkor még két Németország (NDK és NSZK) voltak.

Magyarország – bár meghívást kapott - csak 1974. évben csatlakozott, majd alapvetően az elhúzó tagdíjfizetési nehézségek miatt tagsága 2007-ben megszűnt. A magyar kapcsolatokat a belépést követően az OT, majd az OMFB REI, és végül az MTA koordinálta egy tárcaközi bizottság (Magyar Alkalmazott Rendszerelmzési Bizottság - MAREB), mint tagszervezet felügyelete alatt.

Az intézetben átlagban 50 országból több mint 400 kutató dolgozik, de jelentős a munkákat támogató volt munkatársak köre is, ami meghaladja a 4000 főt, a világ minden tájáról.

Az intézetet a kezdetekben - az enyhülés szellemét tükröző megoldásként - amerikai-szovjet páros irányította, amelyben az operatív vezetést amerikai igazgató, a koncepcionális kérdésekben döntő Tanácsot (Council) szovjet elnök irányította.

1973-ban az első két magyar kutató Rabár Ferenc (INFELOR igazgató és későbbi pénzügyminiszter) valamint Kiss István (későbbi tagszervezeti főtitkár) volt az intézetben.

Az intézet a kezdetektől fogva kiemelt figyelmet szentelt a globális problémákra, és ma is vezető szerepet töltenek be Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) munkájában. E munkák eredményeként az intézet kutatói megosztott Nobel-békedíjat kaptak.

A Szovjetunió felbomlása után tagságát Oroszország vitte tovább, illetve Ukrajna önállóan csatlakozott. Egyidejűleg a tagországok köre is jelentősen változott, bővült.

2021-ben az intézet új stratégiát kezdett a fenntarthatóság felé vezető átalakítások támogatására a rendszertudomány fejlesztése és alkalmazása révén.

Magyar vonatkozásban két témát indokolt kiemelni az eddigi tevékenységekből.

Az intézetben magyar közreműködéssel (az MTA KFKI-ban gyártott és az MTA SZTAKI, valamint az SZKI munkatársai által továbbfejlesztett TPA típusú számítógépből) kialakított kapcsológép (gateway) teremtette meg az első állandó kelet-nyugati hálózati kapcsolatot. Magyarországon először a SZTAKI-ban jött létre állandó, bérelt vonali kapcsolat a nyugati adatbázisokkal. Ennek az ún. IIASA gateway-nek a működése képezte később a kémkedés – mondvacsinált - gyanújának alapját, amellyel az Egyesült Államok Kongresszusának illetékes bizottsága is foglalkozott.

Az intézetben folytatott sekély vízű tavakban lejátszódó eutrofizációs folyamatok modellezésének esettanulmánya a Balaton volt. A munka eredményei jelentősen hozzájárultak a Balaton algásodási folyamatának megszüntetéséhez.